

Školní program proti šikanování

Šikanování - stadia

První stadium:

Zrod ostrakismu Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

Druhé stadium:

Fyzická agrese a přitvrzování manipulace V zátěžových situacích, kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese.

Třetí stadium (klíčový moment):

Vytvoření jádra Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šířitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich obětmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“.

Čtvrté stadium:

Většina přijímá normy Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

Páté stadium:

Totalita neboli dokonalá šikana Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které jsem pro přehlednost označil jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná.

Stadia šikanování podle Michala Koláře

První stadium se v podstatě odehrává v jakékoliv skupině. Všude je někdo neoblíbený nebo nevlivný, na jehož úkor je prima si dělat „legrácky“. Pak to ale jde dál, skupina si najde jakéhosi otloukánka. Třetí stadium už je klíčové. Vydělí se jádro útočníků a systematicky začne šikanovat nejvhodnější oběti. Do této chvíle lze věci jasně řešit. Následně ale dojde k bodu zlomu, kdy se šikanování stane nepsaným zákonem i pro opravdu slušné děti a celá skupina se

stává krutou. V pátém stadiu – totalitě – se stane šikanování skupinovým programem.
Michal Kolář

1. Zmapování situace

Situace ve škole je průběžně sledována. Zejména s nově nastoupenými žáky jsou vedeny pohovory o tom, jak se ve škole cítí. Všichni pracovníci školy jsou poučeni, že mají jakékoliv, pro ně zvláštní, nepříjemné či podezřelé jednání hlásit ŘŠ, VP a TU. Do programu výuky jsou prakticky každý měsíc vkládány tzv. celoškolské akce, které mají za úkol lépe seznámit mezi sebou žáky různých tříd, vytváření pozitivních citových vazeb pomocí společných prožitků.

2. Motivování pedagogů pro změnu

Učitelé školy si uvědomují, že klidné a přátelské prostředí školy je dobré nejen pro žáky, ale i pro práci pedagogů.

3. Společné vzdělávání a supervize všech pedagogů

Sborovna je malá, jakýkoliv problém je konzultován mezi kolegy, popřípadě s VP či vedením školy. Každých 14 dní se koná provozní porada všech ped. zaměstnanců. Zde je možné otevřít témata, která je potřeba projednat ve větší skupině. Zároveň není problém zapojit do spolupráce i paní školnici.

4. Užší realizační tým

Členové URT:

ŘŠ – Mgr. Ivona Šípošová

VP a metodik prevence – Mgr. Renata Valenová

5. Společný postup při řešení šikanování

Postup pedagogického pracovníka

1. Informují-li rodiče pedagogického pracovníka o podezření na šikanování, zahájí okamžitě vyšetřování šikany, spolupracuje s metodikem prevence a výchovným poradcem, informuje ředitele školy.
2. Má-li pedagogický pracovník podezření na šikanování, zahájí okamžitě vyšetřování šikany, spolupracuje s metodikem prevence a výchovným poradcem, informuje ředitele školy.
3. V případě prokázaných projevů šikany neprodleně informuje ředitele školy, spolupodílí se na vyšetřování šikany dle pokynů ředitele školy.
4. Vždy informuje rodiče o výsledcích vyšetřování šikany, a to i v případech, že se podezření neprokáže.

5. Svolá schůzku rodičů a informuje i ostatní rodiče, že byla šetřena ve třídě šikana.
6. Následuje práce se třídou, agresorem a obětí.
7. Navrhne v pedagogické radě potrestání agresorů.

Postup ředitele školy

1. Přijme informaci o šikanování (pedagogický pracovník, rodič, žák)
2. Rozhodne, zda škola zvládne řešit šikanu vlastními silami nebo zda škola potřebuje pomoc z venku a je nezbytná její součinnost se specializovanými institucemi a Policií ČR.
3. V případě prokázaných projevů šikany jmenuje pracovníky, kteří se budou podílet na vyšetřování šikany dle jeho pokynů
4. Zajistí informování dotčených rodičů o vyšetřování šikany nebo sám informuje o výsledcích vyšetřování šikany, které řídí.
5. V případě negativních dopadů šikanování na oběť je nutné zprostředkovat péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče, speciálně pedagogického centra nebo dalších odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.
6. V mimořádných případech doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v místně příslušném diagnostickém ústavu.
7. V mimořádných případech podá návrh orgánu sociálně právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.
8. Dojde-li k závažnějšímu případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu (provinění) oznámí tuto skutečnost Policii ČR.
9. Oznámí orgánu sociálně právní ochrany dítěte skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka. Pokud žák spáchá trestný čin (provinění), popř. opakovaně páchá přestupky, zahájí spolupráci s orgány sociálně právní ochrany dítěte bez zbytečného odkladu.
10. Projedná v pedagogické radě potrestání agresorů.

Vyšetřování šikany

A. Pro vyšetřování počáteční šikany (se standardní formou):

1. Rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili a s oběťmi.
2. Nalezení vhodných svědků.
3. Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky (nikoli však konfrontace obětí a agresorů).
4. Zajištění ochrany obětem.
5. Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi.

B. Pokročilá šikana s neobvyklou formou – výbuch skupinového násilí vůči oběti, tzv. třídního lynčování, vyžaduje následující postup:

1. Překonání šoku pedagogického pracovníka a bezprostřední záchrana oběti.
2. Domluva pedagogických pracovníků na spolupráci a postupu vyšetřování.
3. Zabránění domluvě agresorů na křivé výpovědi.

4. Pokračující pomoc a podpora oběti.
5. Nahlášení policii.
6. Vlastní vyšetřování.

Po každé krizové situaci musí následovat ochranné mechanismy pro všechny, kteří se šikany účastnili, i pro ostatní ve skupině.

Výchovná opatření

1. Doporučuje se dále pracovat s agresorem (jeho náhled na vlastní chování, motivy, rodinné prostředí). V případě potřeby mu zprostředkovat péči pedagogickopsychologické poradny, střediska výchovné péče nebo jiných odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.
2. Pro potrestání agresorů lze užít i následující běžná výchovná opatření: - Napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele. - Snížení známky z chování. - Převedení do jiné třídy.
3. Vypracování Individuálního výchovného plánu
4. Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem. Je nezbytné vypořádat se i s traumaty těch, kteří přihlíželi, ale nezasáhli (mlčící většina).
5. V mimořádných případech se užijí další opatření, které projedná ředitel školy.

Postup rodičů při podezření na šikanování

Při jednání s rodiči dbají pedagogičtí pracovníci na taktní přístup a zejména na zachování důvěrnosti informací. Je nutné předem informovat rodiče o tom, co dělat v případě, když se dozvědí o šikanování.

Informují-li rodiče pedagogického pracovníka o podezření na šikanování, zahájí okamžitě vyšetřování šikany, spolupracuje s metodikem prevence a výchovným poradcem, informuje ředitele školy. Při nápravě šikanování pedagogický pracovník spolupracuje: - s ředitelem školy, školním metodikem prevence, výchovným poradcem a dalšími pedagogickými pracovníky - s rodinou oběti, - s rodinou agresora.

1. Rodiče informují o podezření na šikanování třídního učitele popřípadě dalšího pedagogického pracovníka, při jehož hodinách nebo dohledu nad žáky k šikaně dochází.
2. Nejsou-li podezření na projevy šikany bezodkladně a uspokojivě řešeny v pravomoci pedagogických pracovníků včetně metodika prevence či výchovného poradce, obrátí se rodiče s informací na ředitele školy.
3. V případech prokazatelných projevů šikany se rodiče přímo obrátí s informací na ředitele školy.
4. Jsou-li rodiče přesvědčeni, že postupuje škola při řešení šikanování nedostatečně, je možné jednat v této záležitosti se zřizovatelem školy nebo podat stížnost na školu České školní inspekci. Stížnost lze podat písemně, osobně nebo v elektronické podobě a je možné ji adresovat příslušnému inspektorátu ČŠI.

Specifika šikany zaměřené na učitele

Šikana zaměřená na učitele je specifická tím, že je o narušení jasně definovaných rolí. Žák se dostává do pozice větší moci. V žádném případě by neměl zůstat v této situaci pedagog na tento

problém sám. Má ze zákona (§22a školského zákona) právo na ochranu a pomoc stejně tak jako žák.

Prevence šikany učitele

Je zapotřebí, aby škola zajistila bezpečné prostředí a atmosféru důvěry, ve kterém nebude šikana učitele podceňována, ale budou nastaveny mechanismy a postupy k ochraně pedagogů a k účinné prevenci a řešení tohoto chování. Možnosti případné minimalizace problému šikany učitele:

- důraz na dobré sociální klima, které nepodceňuje možnost šikany učitele, řeší ji a realizuje prevenci, v případě nutnosti intervenci
- podpora ze strany vedení školy – podpora a ocenění práce, podpora atmosféry důvěry, komunikace a spolupráce mezi kolegy
- jasné nastavení a uplatňování pravidel ve třídě, včasná reakce na nedodržování pravidel, využívání dohodnutých postihů
- podpora všech žáků, podpora silných stránek, provádí zpětnou vazbu
- zachování důstojnosti žáka, nezesměšňování
- včasné reagování na změny chování u žáků
- podpora prosociálního a kooperativního chování žáků

Řešení šikany zaměřené na učitele

Při řešení je nutné postupovat stejně jako viz. výše. Dále je nutné respektovat tyto zásady:

- oběť by se neměla s touto situací vyrovnávat sama, ale měla by mít podporu svého okolí, kolegů a vedení školy. Je nutno řešit tuto situaci ihned s rodiči, žáky i kolegy.
- v případě bezprostředního ohrožení pedagoga žákem se učitel zajistí bezpečnost svou i ostatních žáků za pomoci jiného pedagoga (či asistenta pedagoga), zajistí za pomoci jiného učitele nebo vedení dohled nad ostatními žáky, případně se izolaci agresora.
- popřípadě vyhledat odbornou pomoc
- ve třídě je potřeba posoudit sociální vztahy a rozhodnout o odpovídajícím řešení
- pro třídu zajistit intervenční program za účelem znovunastolení bezpečnosti

(Metodický pokyn „Co dělat, když?“ v oddílu 7. Kyberšikana jsou velmi dobře zpracovány s konkrétními návody, jak postupovat v případě podezření, respektive prokázané šikany/kyberšikany)

6. Primární prevence v třídních hodinách

Provádí TU formou neformálních pohovorů, sledováním situace ve třídě, reakce na zprávy dozorujících učitelů apod.

7. Primární prevence při výuce

Témata primární prevence jsou především součástí předmětu Prvouka/Věcné učení (1. stupeň) a Občanská výchova, Sociální výchova a Výchova ke zdraví (2. stupeň).

V dalších předmětech jsou zařazována: a) dle návaznosti na vyučovanou tematiku

b) jako reakce na aktuální situaci ve třídě, škole, spol.

8. Primární prevence ve školních i mimoškolních programech mimo vyučování

Žáci jsou vedeni k vzájemné spolupráci. Do programu práce jsou zařazovány „akce“ na kterých se podílejí všichni žáci školy. V rámci těchto akcí jsou žáci nuceni spolupracovat v menších skupinách různého věkového složení. Snažíme se tyto aktivity koncipovat tak, aby byly pro žáky nejen poučné, ale také zábavné. Žáci se tak vzájemně poznávají, vznikají neformální vazby.

9. Ochranný režim

- školní řád
- důsledné dozory
- přátelské prostředí ze strany dospělých pracovníků školy podporující důvěru ze strany žáků
- zájem o žáky a jejich problémy (naslouchání)
- spolupráce vyučujících různých tříd při vysledování podezřelých situací apod.
- oddělení přípravné třídy s 1. a 2. stupně v běžném provozu školy (využití pater)

10. Spolupráce s rodiči

Snažíme se rodiče zvát na různé školní aktivity tak, aby i u nich se vytvářel kladný vztah ke škole. Samozřejmě jsou zváni i v případě, že s jejich dětmi není vše v pořádku. Problémy se snažíme řešit hned v počátku.

11. Školní poradenské služby

Jsou stanoveny konzultační hodiny VP. Ve skutečnosti však rodiče i děti přicházejí podle své potřeby.

12. Spolupráce se specializovanými zařízeními

- v resortu školství – s pedagogicko-psychologickými poradnami, středisky výchovné péče, speciálně pedagogickými centry
 - v resortu zdravotnictví – s pediatry a odbornými lékaři, dětskými psychology, psychiatry a zařízeními, která poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou péči, včetně individuální a rodinné terapie
 - v resortu sociální péče – s oddělením péče o rodinu a děti, s oddělením sociální prevence (možnost vstupovat do každého šetření, jednat s dalšími zainteresovanými stranami, s rodinou)
- Dojde-li k závažnějšímu případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu (provinění):
- Policie ČR.
 - orgán sociálně právní ochrany dítěte

13. Vztahy se školami v okolí

Vzájemné vztahy všech škol v Kraslicích jsou dobré. Lze předpokládat, že v případě objevu společného problému by byly schopny spolupráce.

Zpracovala Mgr. Renata Valenová